

УДК 338.439.5:634.1/7:635.1/8(477.7)

К. Ю. Соколюк,

к. е. н., доцент, докторант, старший науковий співробітник відділу ринкових механізмів та структур, ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0758-6468>

І. Ю. Соколюк,

аспірант Уманського національного університету,

провідний інженер відділу ринкових механізмів і структур,

Державна установа "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4380-2156>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.8.279

СТАН ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛОДООВОЧЕВИХ КУЛЬТУР ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

K. Sokoliuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral Candidate, Senior Research Fellow, Department of Market Mechanisms and Structures, State Organization "Institute of Market and Economic & Ecological Researches of the NAS of Ukraine"

I. Sokoliuk,

Postgraduate student, Uman National University, Leading Engineer of the Department of Market Mechanisms and Structures, State Organization "Institute of Market and Economic & Ecological Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"

CURRENT STATE AND STRATEGIC PROSPECTS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE FRUIT AND VEGETABLE MARKET IN THE BLACK SEA REGION: ORGANIZATIONAL, ECONOMIC, INVESTMENT, AND INNOVATION ASPECTS

У статті досліджено сучасний стан та окреслено стратегічні перспективи розвитку ринку плодовоовочевих культур та продуктів їх переробки Причорномор'я України. Здійснено аналіз динаміки доходів суб'єктів господарювання від реалізації продукції в розрізі областей регіону (Одеська, Миколаївська та Херсонська). Визначено стратегічне значення виноградарства для розвитку регіону (зокрема Одеської області), що забезпечує понад 90% від валового виробництва винограду в країні в цілому. Проведено комплексний аналіз цінкових тенденцій на регіональному ринку (в розрізі областей регіону), здійснено порівняльний аналіз із середніми показниками по Україні, що дало можливість оцінити цінкові диспропорції. В роботі окреслено основні ризики та загрози (воєнного характеру, природно-кліматичні зміни, перебудова логістики та ефективність експортних операцій), що, з одного боку, стримують розвиток ринку у теперішньому стані, а з іншого — стимулюють до впровадження інноваційних рішень. В результаті проведеного дослідження було обгрунтовано стратегічні напрями розвитку, що передбачають вдосконалення організаційно-економічного механізму, сприяння інвестиційно-інноваційним процесам для розвитку потужної переробної бази та логістики. Визначено основні стратегічні орієнтири сталого розвитку ринку плодовоовочевих культур та продуктів їх переробки з акцентом на сталий розвиток та зростання частки продукції з високою доданою вартістю як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

This article presents a comprehensive study of the current state of affairs and outlines the strategic prospects for the development of the market for fruit and vegetable crops and their processed products in the Ukrainian Black Sea region. Particular attention is paid to determining the strategic importance of viticulture as a key sector for the economic development of the southern macro-region, particularly the Odesa region, which currently accounts for over 90% of the country's gross grape production. As part of the study, a multifaceted analysis of price trends in the regional market was carried out and a comparative analysis with the average figures for Ukraine was conducted, which made it possible to identify price disparities and market gaps.

The authors provide a detailed overview of the fundamental risks and threats facing the sector in the current climate: the destructive impact of military conflict, rapid environmental and climatic changes, the need for a complete overhaul of logistics chains, and the problem of declining efficiency in export operations. It has been demonstrated that these factors, on the one hand, critically hinder market development, whilst on the other, act as a powerful stimulus for the search for and implementation of

innovative technological and managerial solutions. Based on the results of the analysis, the authors have substantiated strategic directions for development, which envisage a radical improvement in the organisational and economic mechanisms governing the market's functioning. This includes the intensification of investment and innovation processes aimed at establishing a robust processing base, modernising storage infrastructure (cold storage terminals) and developing modern logistics centres.

This paper identifies the key strategic priorities for the sustainable development of the market for fruit and vegetable crops and their processed products. The main focus is on ensuring the long-term sustainability of the sector and increasing the share of high value-added products. It is argued that the transition from a raw materials model to the sale of finished processed products is a strategic direction for enhancing the region's competitiveness in both domestic and international markets. The strategic guidelines formulated are designed to ensure the resilience of the Black Sea region's agricultural sector to external shocks and to strengthen its export position at the global level.

Ключові слова: Причорноморський регіон, плодоовочевий ринок, виноградарство, продовольча безпека, організаційно-економічний механізм, цінова динаміка, дохід, стратегічні орієнтири, додана вартість.

Key words: Black Sea region, fruit and vegetable market, viticulture, food security, organizational and economic mechanism, price dynamics, income, strategic guidelines, value added.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвиток ринку плодоовочевих культур та продуктів їх переробки в контексті забезпечення продовольчої безпеки та інтеграції до світового економічного простору має стратегічне значення. Зокрема є доцільність дослідження саме на регіональному рівні враховуючи особливості кожного із регіонів.

У сучасних умовах, за висновками експертів, у 2026 році виробники плодоовочевої продукції Причорноморського регіону змушені будуть вирішувати проблеми, що викликані екстремальними погодними умовами — від періоду посухи до часу аномальних злив та ризиками обумовлених війною. Через удорожчання логістики та подовження логістичних ланцюгів (особливо на ринки країн Близького Сходу), те, наскільки вдалим буде сезон, прямо залежатиме не від обсягів зібраного врожаю, а від можливості його ефективної реалізації на зовнішніх ринки.

Ефективна адаптація ринку плодоовочевих культур Українського Причорномор'я залежить від дієвості організаційно-економічного механізму (комплексної системи виробників, посередників та кінцевих споживачів). Ефективність даного механізму визначається синхронністю та ефективністю роботи усіх його складових: від суб'єктів ринку до інфраструктури ринку. Задля забезпечення його функціонування є потреба у вдосконаленні державного регулювання, підходів для фінансування та розвитку сучасних транспортно-інформаційних мереж. В умовах невизначеності, що наразі притаманні ринковій системі України, розробка таких заходів має на меті забезпечити ста-

білізацію регіонального ринку та забезпечення його конкурентоспроможності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових працях Мармуля Л., Коваль С. та Романюк І. системно досліджено організаційно-економічний механізм функціонування ринку плодоовочевої продукції. Автори доводять, що його ефективність в Україні стримується технологічною відсталістю та низьким рівнем інтеграції [1]. Вони обґрунтовують, що стабілізація галузі можлива лише через створення сучасних логістичних центрів та поглиблення спеціалізації господарств, що дозволить мінімізувати втрати врожаю та забезпечити ритмічність поставок сировини на переробку.

Питання, що охоплюють інвестиційно-інноваційний розвиток, детально розкриті у працях В. Захарчука, О.А Скубія [2]. Науковці підкреслюють, що ринок плодоовочевих культур та продуктів їх переробки гостро потребує капіталовкладень у "розумні" сховища та технології енергоощадної переробки. У поєднанні з тезами І. Яснолоб, це свідчить про необхідність впровадження інноваційних бізнес-моделей, де інвестиції спрямовуються на створення високотехнологічних ланцюгів доданої вартості [3].

Концептуальні засади сталого розвитку галузі висвітлено у праці О. В. Шубравської [4]. Вона акцентує увагу на тому, що сталий розвиток овочівництва неможливий без екологізації виробництва та переходу на стандарти GlobalG.A.P. Хуан Б. [5] також зазначає, що стратегічним орієнтиром для ринку має бути збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечить довгострокову економічну стійкість аграрного сектору та продовольчу безпеку країни.

**ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ
(ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)**

Мета статті полягає в оцінці сучасного стану та тенденцій розвитку ринку плодоовочевих культур Причорномор'я задля обґрунтування

стратегічних перспектив його сталого розвитку, забезпечення стійкості до зовнішніх викликів та загроз, а також підвищення ефективності реалізації продукції з високою доданою вартістю на зовнішніх ринках. Задля досягнен-

Таблиця 1. Аналіз доходу від вирощування плодоовочевих культур, млн грн

Рівень/область	Роки					Відхилення (+,-) 2023р. від	
	2019	2020	2021	2022	2023	2022 р.	2019 р.
Вирощування однорічних та дворічних культур							
Україна	455932,8	505312,5	796565,2	548484,8	615763,7	67278,9	159830,9
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. грн	55639,9	42190,5	91030,7	47935,1	57729,5	9794,4	2089,6
У % до загального по Україні	12,2	8,3	11,4	8,7	9,4	0,6	-2,8
Миколаївська	18549,3	18761,3	29159,8	17130,9	25712,4	8581,5	7163,1
Частка в Українському Причорномор'ї, %	33,3	44,5	32,0	35,7	44,5	8,8	11,2
Одеська	21744,5	14397,7	30728,7	22475	30553,2	8078,2	8808,7
Частка в Українському Причорномор'ї, %	39,1	34,1	33,8	46,9	52,9	6,0	13,8
Херсонська	15346,1	9031,5	31142,2	8329,2	1463,9	-6865,3	-13882,2
Частка в Українському Причорномор'ї, %	27,6	21,4	34,2	17,4	2,5	-14,8	-25,0
Вирощування овочів та баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів							
Україна	8966,6	9573,7	11303,9	8097,4	11991,7	3894,3	3025,1
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. грн	-	-	-	1182,3	2536,4	1354,1	-
У % до загального по Україні	-	-	-	14,6	21,2	6,6	-
Миколаївська	к/с	к/с	к/с	399,6	1300,1	900,5	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	-	-	14,6	21,2	6,6	-
Одеська	345,9	367,0	494,4	609,8	1060,1	450,3	714,2
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	-	-	51,6	41,8	-9,8	-
Херсонська	1544,4	1906,4	2044,2	172,9	176,2	3,3	-1368,2
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	-	-	14,6	6,9	-7,7	-
Вирощування інших однорічних і дворічних культур							
Україна	1311,4	1435,8	1772,2	1174,5	1752,6	578,1	441,2
Миколаївська	к/с	к/с	к/с	16,3	54,5	38,2	-
Одеська	к/с	к/с	13,4	к/с	к/с	-	-
Херсонська	13,2	8,0	к/с	к/с	к/с	-	-
Вирощування багаторічних культур							
Україна	5349,7	5215,7	7332,0	6517,5	6923,0	405,5	1573,3
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. грн	-	1086	1626,5	-	-	-	-
У % до загального по Україні	-	20,8	22,2	-	-	-	-
Миколаївська	к/с	281,8	511,1	к/с	к/с	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	25,9	31,4	-	-	-	-
Одеська	770,6	520,4	888,2	461,3	686,8	225,5	-83,8
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	47,9	54,6	-	-	-	-
Херсонська	359,6	283,8	227,2	к/с	к/с	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	-	26,1	14,0	-	-	-	-
Вирощування винограду							
Україна	1099,7	782,3	1323,2	799,6	1045,1	245,5	-54,6
Миколаївська	260,5	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-
Одеська	721,0	477,4	798,5	358,8	557,4	198,6	-163,6
Херсонська	к/с	28,2	31,1	1,0	к/с	-	-
Вирощування зернових і кісточкових фруктів							
Україна	2854,4	2804,5	3356,0	3629,6	3218,2	-411,4	363,8
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. грн	303,8	-	-	-	-	-	-
У % до загального по Україні	10,6	-	-	-	-	-	-
Миколаївська	25,6	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	8,4	-	-	-	-	-	-
Одеська	28,1	24,6	28,6	8,4	5,0	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	9,2	-	-	-	-	-	-
Херсонська	250,1	к/с	156,0	к/с	к/с	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	82,3	-	-	-	-	-	-
Вирощування ягід, горіхів та інших фруктів							
Україна	1104,2	1362,0	2215,8	1734,5	2270,7	536,2	1166,5
Миколаївська	12,1	11,8	16,64	к/с	8,2	-	-3,9
Одеська	10,0	14,49	34,4	21,6	51,4	29,8	41,4
Херсонська	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-

Символ (к/с) — дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності. Тире (-) — явищ не було.

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики [6]

ня поставленої мети було здійснено аналіз динаміки виробництва плодоовочевої продукції та доходів від її реалізації в розрізі областей Українського Причорномор'я, визначено основні ризики та загрози подальшого розвитку даного ринку та запропоновано організаційно-економічні заходи та стратегічні напрями його подальшого розвитку із врахуванням виявлених викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Повномасштабне вторгнення призвело до значних руйнувань не лише виробничих потужностей, але й до знищення й забруднення значних площ земель сільськогосподарського призначення, особливо постраждали меліоративні землі та землі під багаторічними насадженнями. Це призвело до нарощування обсягу імпорту основних продуктів даного сектору, що негативно позначилося на показниках імпортозалежності.

За обсягом доходу від вирощування однорічних та дворічних культур (овочі, коренеплоди та цибулеві) Українського Причорномор'я займає по 12,2% за підсумками 2019 у загальному обсязі по Україні, та 9,4% у 2023 році (табл. 1). Тобто відбулося певне зменшення частки за рахунок втрати вирощування овочевих відкритого ґрунту Херсонщини.

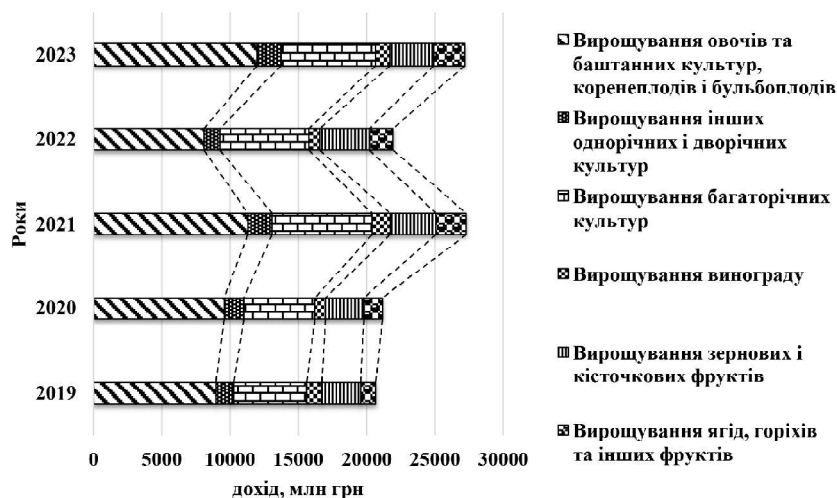
В цілому, аналізуючи динаміку доходу від вирощування плодоовочевих культур по Україні, варто відмітити спадаючу динаміку від початку повномасштабного вторгнення (рис. 1).

Не зважаючи на значні руйнування та зниження якості ґрунтів, у 2023 році відбулося пев-

не пожвавлення. Як свідчать дані табл. 1 та рис. 1, у 2023 відбулося зростання доходів від вирощування плодоовочевої продукції, зокрема овочів та баштанних, винограду, ягід, горіхів та інших фруктів. Відбулося це за рахунок релокації бізнесу із прифронтових територій (у тому числі з Херсонщини та Миколаївщини) у більш безпечні регіони та грантової підтримки як зі сторони України так і іноземних партнерів.

Відмічається й позитивна динаміка й серед регіонів Українського Причорномор'я. Зокрема, дохід від вирощування винограду в Одеській області зріс у п'ять разів — з 10,0 до 51,4 млн грн саме виноградарство визначено як один із пріоритетних напрямів розвитку ринку для Причорноморського регіону. Особливістю регіону є те, що саме тут (Одеська область) сконцентровано основне виробництво винограду, зокрема для виноробної галузі. У 2024 році загальна площа виноградників в Україні становила 28,1 тис. га, що на 0,6 тис. га більше ніж у 2023 році (свідчить про певне відродження виноградарства), а порівняно із 2019 роком — менше на 13,7 тис. га (табл. 2).

На Українське Причорномор'я припадає за період дослідження від 82,9 до 95,02% усієї площі виноградників України. Після втрати Криму, саме даний регіон став одним із основних центрів вирощування та виробництва вина. Основна частка виробництва припадає на Одеську область, яка за підсумками 2024 року забезпечила 59,81% усього валового виробництва винограду. Після окупації окремих територій Херсонщини та, як наслідок, втрата виноградників призвели до того, основними областями де вирощують виноград на Півдні залишились Одеська та Миколаївська. Проте,

Рис. 1. Динаміка та структура доходу від вирощування плодоовочевої продукції, Україна

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 2. Основні показники вирощування винограду

Рівень/область	Роки						Відхилення (+,-) 2024 р. від	
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023 р.	2019 р.
Площа, тис. га								
Україна	41,8	39,1	36,6	30,2	27,5	28,1	0,6	-13,7
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. га	36,3	34	31,3	25,4	22,8	26,7	3,9	-9,6
У % до загального по Україні	86,8	86,96	85,52	84,1	82,9	95,02	12,12	8,22
Миколаївська	6,2	5,8	5,5	4,7	4,6	7,3	2,7	1,1
Частка в Українському Причорномор'ї, %	17,08	17,06	17,57	18,5	20,18	27,34	7,16	10,26
Одеська	25,4	23,7	22,9	20,7	18,2	19,4	1,2	-6,0
Частка в Українському Причорномор'ї, %	69,97	69,71	73,16	81,4	79,82	72,76	-7,06	2,79
Херсонська	4,7	4,5	2,9	-	-	-	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	12,94	13,24	9,3	-	-	-	-	-
Валовий збір, тис. ц								
Україна, тис. ц	3663	2809,6	2641,2	2578,8	2448,7	919,1	-1529,6	-2743,9
Всього по Українському Причорномор'ю, тис. ц.	2947,5	2116,8	1959,8	1928,2	1685,6	898,4	-787,2	-2049,1
У % до загального по Україні	80,47	75,34	74,20	74,77	68,8	97,7	28,9	17,23
Миколаївська	306,2	218,6	177,8	345,1	274,4	361,1	86,7	54,9
Частка в Українському Причорномор'ї, %	10,39	10,33	9,1	17,90	16,28	40,19	23,91	29,8
Одеська	2417,3	1697,7	1689,7	1583,1	1411,2	537,3	-873,9	-1880
Частка в Українському Причорномор'ї, %	82,01	80,20	86,2	82,1	83,72	59,81	-23,91	-22,2
Херсонська	224	200,5	92,3	-	-	-	-	-
Частка в Українському Причорномор'ї, %	7,6	9,5	4,71	-	-	-	-	-
Урожайність, ц/га								
Україна	92,7	75,6	76,1	89,0	93,0	42,9	-50,1	-49,8
Середнє по Українському Причорномор'ю	68,93	53,33	48,8	80,75	71,9	80,15	8,25	11,22
У % до загального по Україні	74,4	70,55	64,13	90,73	77,31	186,83	109,52	112,43
Миколаївська	58,2	43,6	36,1	82,4	62,7	101,2	38,5	43,0
У % до середнього по регіону	84,43	81,76	73,98	102,04	87,20	126,26	39,06	41,83
Одеська	99,2	74,7	77,1	79,1	81,1	59,1	-22,0	-40,1
У % до середнього по регіону	143,9	140,1	158,0	97,96	112,80	73,73	-39,07	-70,17
Херсонська	49,4	41,7	33,2	-	-	-	-	-
У % до середнього по регіону	71,67	78,19	68,03	-	-	-	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики [7].

урожайність залишається ще досить низькою відносно рівня по Україні.

Важливе значення має не лише вирощування та реалізація плодовоовочевої продукції, але й її переробка. Так як саме тут формується додана вартість, що впливає на соціально-економічний розвиток регіону та забезпечує продовольчу безпеку в цілому. За період дослідження спостерігається зростання доходів від переробки та консервування фруктів та овочів, а також виробництва виноградних вин (табл. 3).

На зростання дохідності вплинуло, насамперед, зростання цін на основні види фруктів та овочів. Для прикладу, у 2025 році порівняно із 2019 роком ціни на картоплю зросли майже втричі, капусту — вдвічі. Така ж ситуація і з іншими овочами. Ціна на фруктові також зросла — на яблука із 19,63 у

Таблиця 3. Аналіз доходу від переробки плодовоовочевих культур, млн грн

Рівень/область	Роки					Відхилення (+,-) 2023 р. від	
	2019	2020	2021	2022	2023	2022 р.	2019 р.
Перероблення та консервування фруктів і овочів							
Україна	27214,0	18128,7	22381,5	25085,4	31266,0	6180,6	4052,0
Миколаївська	к/с	к/с	к/с	к/с	1209,3	-	-
Одеська	2251,1	к/с	2071,4	к/с	к/с	-	-
Херсонська	915,3	к/с	1038,0	к/с	к/с	-	-
Виробництво фруктових і овочевих соків							
Україна	к/с	к/с	к/с	к/с	11139,4	-	-
Миколаївська	к/с	-	-	-	к/с	-	-
Одеська	1932,6	1581,2	1718,5	2298,2	3398,5	1100,3	1465,9
Херсонська	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-
Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів							
Україна	9964,7	11958,2	14645,6	15160,5	18692,1	3531,6	8727,4
Миколаївська	1178,0	1467,7	1722,3	1164,8	к/с	-	-
Одеська	к/с	322,2	к/с	567,8	390,4	-177,4	-
Херсонська	911,7	к/с	к/с	к/с	64,3	-	-847,4
Виробництво напоїв							
Україна	72666,2	88271,7	к/с	81838,7	108544,2	26705,5	35878
Миколаївська	1215,1	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-
Одеська	к/с	к/с	6076,8	к/с	5640,2	-	-
Херсонська	к/с	1592,7	1297,9	460,8	108,0	-352,8	-
Виробництво виноградних вин							
Україна	4856,1	4836,7	4816,7	к/с	2775,1	-	-2081
Миколаївська	к/с	к/с	к/с	344,0	к/с	-	-
Одеська	к/с	к/с	к/с	2695,0	2089,8	-605,2	-
Херсонська	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики [7]

Таблиця 4. Динаміка цін на плодоовочеву продукцію, середня дані по Україні, грн/кг

Продукт	Роки						
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Овочі							
Картопля	18,67	16,31	16,31	14,87	22,90	32,57	35,41
Капуста білокачанна	41,18	8,99	12,74	35,92	53,16	39,20	99,33
Капуста молода	45,26	32,08	57,87	53,38	77,34	72,83	101,54
Цибуля	68,70	76,78	35,61	79,90	129,00	147,39	101,00
Морква	29,35	11,58	17,30	34,29	69,34	38,54	59,01
Огірки	73,40	60,01	79,90	97,97	143,38	165,90	159,18
Помідори червоні	72,73	54,17	45,28	83,83	116,01	122,36	134,64
Буряк	29,28	6,41	16,13	38,95	20,95	45,80	47,66
Часник	76,21	137,80	109,90	159,87	137,96	196,18	169,24
Фрукти							
Виноград	144,06	128,16	158,68	170,34	199,87	265,70	257,10
Яблука	19,63	37,06	21,47	21,49	38,21	36,11	74,99
Ягоди							
Полуниця	-	-	-	-	-	259,00	549,00

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [8].

2019 році, до 76,99 грн/кг у 2025 році (табл. 4).

Якщо порівнювати середні ціни на основні овочі та фрукти по областях Українського Причорномор'я відносно середнього рівня по Україні, то ситуація наступна. Середні ціни на картоплю в регіоні за період дослідження суттєво не відрізняються від показників по Україні. Для прикладу, у 2021 році ціна на 1 кг картоплі становила 16,31 грн/кг, у Одеській області - 13,17, Миколаївській — 12,81, Херсонській — 14,76 грн/кг. У 2025 році ситуація змінилася, й найвища ціна на картоплю серед областей регіону була в Одеській області та становила 39,09 грн/кг (рис. 2).

Схожа ситуація із ціною на білокачанну капусту. За період дослідження (2021—2025 рр.) тенденції коливання цін як по Україні так і по областях Українського Причорномор'я співпадали. За виключенням 2025 року, коли ціна по Україні значно перевищувала ціни, які були на продукції в областях українського Причорномор'я — майже вдвічі (рис. 3).

Ціни на цибулю в областях Причорномор'я утрималися нижчі, ніж в середньому по Україні. Це пояснюється тим, що

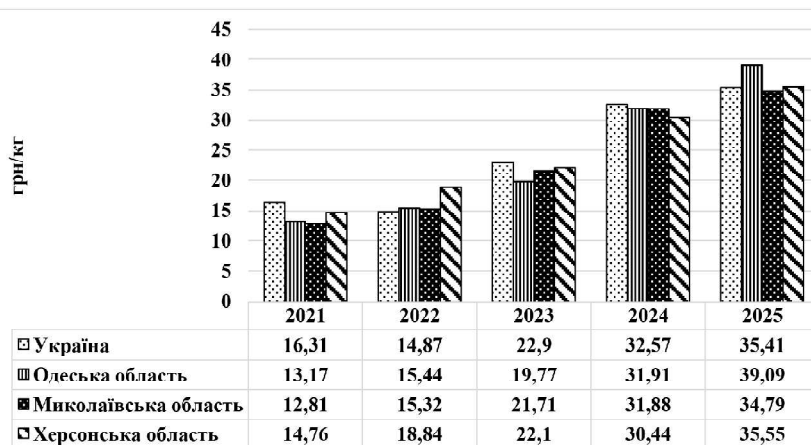

Рис. 2. Динаміка цін на картоплю — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [8].

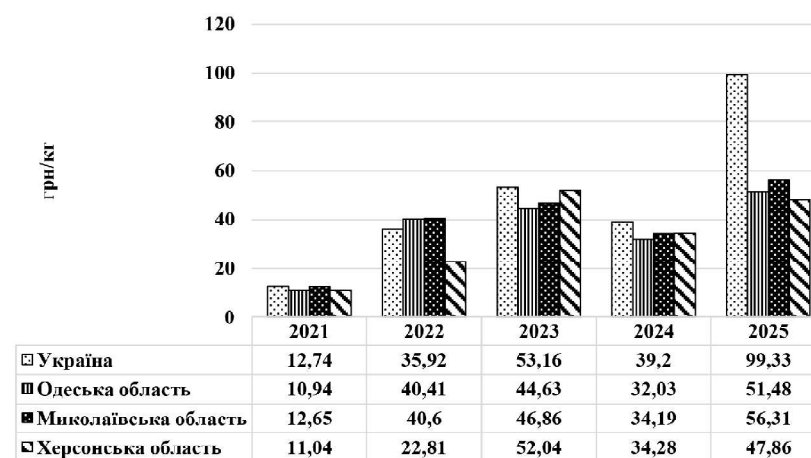
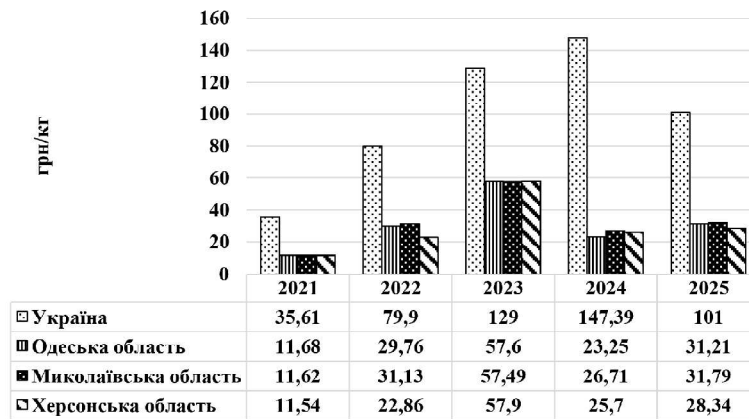

Рис. 3. Динаміка цін на капусту білокачанну — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [8].

Рис. 4. Динаміка цін на цибулю — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

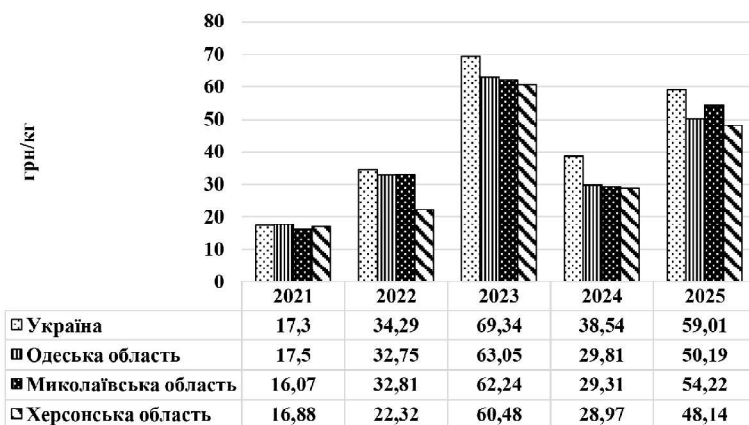
Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [7].

саме на півдні вирощували основну частку даного продукту (рис. 4).

На моркву та буряк коливання цін відбувалося аналогічно тенденціям по країні й становили від 16 до 69 грн/кг та від 15 до 48 грн/кг відповідно (рис. 5, 6).

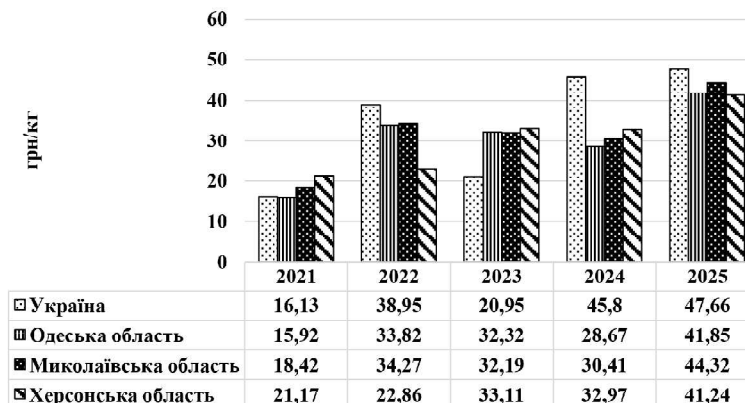
Як що на овочі ціни зростали пропорційно й в залежності від інфляційних процесів, то ціна на фрукти у 2025 році стрімко зросла показовим є зростання вдвічі ціни на яблука — із 36,11 грн/кг у 2024 році до 74,99 грн/кг у 2025 році. Така ж ситуація й в областях Українського Причорномор'я (рис. 7), це обумовлено зростанням витрат на вирощування та високої залежності від природно-кліматичних умов (у 2025 році через заморозки було втрачено значну частку врожаю).

Важливе значення для забезпечення розвитку ринку плодоовочевих продуктів в частині вирощування є наявність глибокої переробки, що передбачає присутність потужних виробничих підприємств, подальший розвиток потребує нових підходів та рішень задля створення сприятливих умов для інноваційно-інноваційного розвитку. В основі інноваційного розвитку плодоовочевого сектору регіону закладено 5 основних складових

Рис. 5. Динаміка цін на моркву — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [7].

Рис. 6. Динаміка цін на буряк столовий — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [7].

(рис. 8), кожна із яких передбачає певні дії для забезпечення кінцевої мети — інноваційного розвитку та досягнення в кінцевому підсумку соціально-економічного ефекту.

Розвиток плодоовочевого сектору та поглиблення переробки є стратегічним пріоритетом для українського агробізнесу. Це шлях не просто до нарощення валового збору, а до трансформації галузі через створення продуктів із високою маржинальністю. Така стратегія дозволить максимально реалізувати природний потенціал країни та зміцнити її позиції на світовій арені [8].

Важливе значення при цьому відіграє меліорація земель, для забезпечення відповідного рівня урожайності, що сприятиме й розвитку переробних потужностей.

Хоча в Україні щороку з'являються нові переробні підприємства, місць для зберігання та переробки врожаю все ще катастрофічно мало.

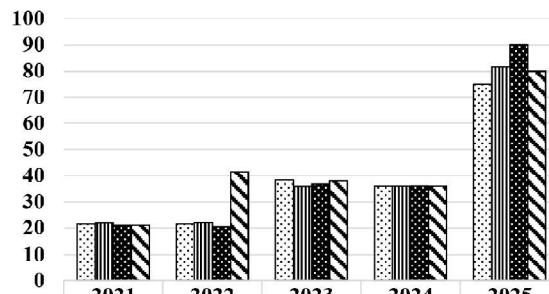

Рис. 7. Динаміка цін на яблука — Україна та Українське Причорномор'я, грн/кг

Джерело: розраховано авторами за даними Міністерства фінансів України [7].

Попри це, аграрії активно переймають досвід ЄС, роблячи ставку на якість та інновації. Фахівці галузі наголошують: щоб перетворити фрукти та ягоди на прибутковий продукт із високою доданою вартістю, потрібно вирішити питання зі сховищами та законодавством. Най-

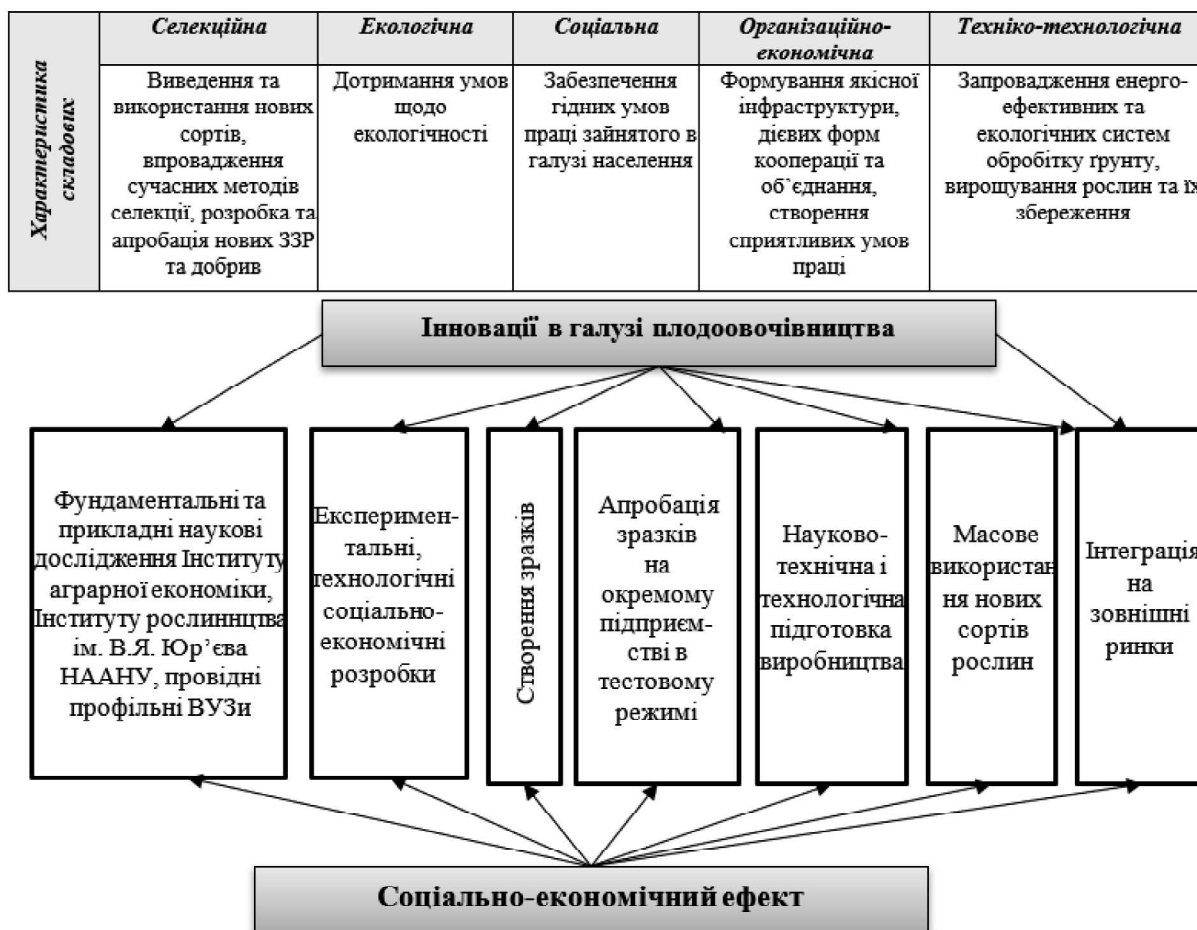

Рис. 8. Складові та послідовність освоєння інновацій в плодоовочівництві

Джерело: сформовано авторами.

Таблиця 5. Розвиток переробних потужностей плодоовочевого сектору Українського Причорномор'я на базі відновлення меліорації

<i>Напря́м</i>	<i>Механі́зм реаліза́ції</i>	<i>Очікува́ний ефект</i>
Гарантування сировинної бази	Відновлення зрошувальних систем та модернізація насосних станцій для овочівництва та садівництва.	Нівелювання кліматичних ризиків (засух) та стабілізація обсягів постачання сировини на заводи.
Інфраструктурна синергія	Будівництво переробних підприємств (заморозка, консервування) безпосередньо в зонах меліорації.	Мінімізація витрат на логістику та збереження максимальної якості продукту «з поля до столу».
Державно-приватне партнерство	Створення організацій водокористувачів (ОВК) та залучення грантових коштів на поливне обладнання.	Підвищення інвестиційної привабливості депресивних аграрних регіонів (зокрема Півдня України).
Вертикальна інтеграція	Перехід господарств від продажу сировини до власного циклу сортування, пакування та переробки.	Збільшення частки продукції з високою доданою вартістю в структурі регіонального експорту.
Соціальний розвиток	Створення нових робочих місць на високотехнологічних лініях переробки та обслуговування систем поливу.	Зниження рівня безробіття в сільській місцевості та стимулювання розвитку місцевих громад.

Джерело: сформовано авторами за даними [9–14].

кращим інструментом для прориву на міжнародні ринки експерти вважають кооперацію — саме об'єднання дрібних гравців дозволить створити потужний експортний потенціал [9–11]. Основні напрями розвитку переробних потужностей плодоовочевого сектору Українського Причорномор'я подано у табл. 5.

Реалізація заходів щодо меліорації дасть можливість розвивати не лише ринки плодоовочевої продукції, але й продуктів їх переробки. Основні очікувані результати та їх

вплив на ринок продуктів переробки подано на рис. 9.

Ефективна реалізація в перспективі потужного агропромислового потенціалу Українського Причорномор'я в секторі плодоовочівництва й виноградарства на сьогоднішній день є важливим не лише з позиції забезпечення гармонійного регіонального розвитку, але й виходить на рівень національної безпеки в частині продовольчої й експортної складових. Задля досягнення окреслених в стратегічних доку-

Рис. 9. Очікувані результати від заходів меліорації*

Джерело: сформовано авторами за даними [10–14].

Таблиця 6. Пріоритетні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку плодоовочевого ринку Українського Причорномор'я

Напря́м	Заходи та інструменти	Очікуваний результат
Меліорація та зрошення	Системне відновлення й модернізація зрошувальних каналів та державна підтримка облаштування сучасних дощувальних машин і систем мікрозрошення	Уникнення/мінімізація ризиків обумовлених кліматичними змінами з одночасним розширенням площ під овочеві та ягідні культури.
Технологічна модернізація	Технологічне переоснащення і переозброєння підприємств; впровадження систем крапельного поливу.	Підвищення продуктивності садів та зниження собівартості продукції.
Виробництво та переробка	Удосконалення технологічних прийомів виробництва, переробки та зберігання продукції; розвиток консервної промисловості.	Створення високої доданої вартості та розширення асортименту (соки, компоти).
Екологізація та агронаука	Відновлення ґрунтової родючості; використання технологій, що зберігають рівновагу агрокосистем.	Забезпечення екологічної чистоти продукції та сталого розвитку галузі.
Сертифікація та забезпечення якості	Імплементация у вітчизняну практику міжнародних стандартів якості HACCP та GlobalG.A.P., розвиток регіональних брендів	Забезпечення доступу до міжнародних ринків (в першу чергу, ЄС), сприяння зростанню довіри споживачів до вітчизняної продукції, забезпечення здатності конкурувати на світовому ринку
Економічне регулювання	Державне субсидування, податкове та інвестиційне стимулювання; надання пільгових кредитів для інноваційних проєктів.	Активізація капітальних вкладень та залучення приватних інвестицій.
Інфраструктура та збут	Створення експортно-орієнтованих та імпортозамінних аграрно-промислових кластерів; розвиток логістики.	Посилення конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках.
Цифровізація та інформація	Формування системи єдиного інформаційного поля; моніторинг досягнень агронауки.	Оперативне прийняття управлінських рішень та науковий супровід галузі.
Організаційні зміни	Розширення застосування лізингу; стимулювання кооперації та заставних операцій з продукцією.	Нейтралізація монополізму посередників та стабілізація доходів виробників.

Джерело: адаптовано та доповнено авторами [13–14].

ментах цілей та на основі проведеного дослідження, запропоновано наступні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку (табл. 6).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Враховуючи те, що за результатами проведеного аналізу було встановлено, що Українське Причорномор'я є лідером у сфері виноградарства (тут зосереджено 95% увід усієї площі виноградників, що забезпечує 97,7% загальнодержавного валового збору), вважаємо за необхідне розвивати саме даний напря́м. Так як регіон має логістичні переваги (у вигляді виходів до морських торгових портів), що

сприятимуть нарощуванню експорту готової продукції з високою доданою вартістю на світові ринки. Тим самим укріплюючи позиції України, як міжнародного торговельного партнера.

Отже, проведений аналіз основних показників плодоовочевої галузі Українського Причорномор'я як стратегічного регіону дозволив сформулювати наступні пропозиції щодо інвестиційно-інноваційного розвитку. Основний акцент зроблено на перехід від сировинної моделі до глибокої переробки та системної модернізації матеріально-технічної бази. Вважаємо, що впровадження інноваційних систем меліорації, провідних систем міжнародної сертифікації з одночасним розвитком

логістики сприятимуть ефективній реалізації потенціалу регіону та забезпечать створення високої доданої вартості й вихід на міжнародні ринки із конкурентоспроможною продукцією.

Статтю підготовлено за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України "Комплексне наукове дослідження забезпечення просторового інвестиційно-інноваційного розвитку Українського Причорномор'я" (доповідь №БФ/С20-2025 з Міністерством освіти і науки України; реєстраційний номер: РК 0125U003488).

Література:

1. Мармуль Л., Коваль С., Романюк І. Організаційно-економічні засади розвитку та вдосконалення структури ринку плодоовочевої продукції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 7. С. 93—96. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cbf6b22-f3fa-406e-b8fe-37855e494e53/content>.

2. Формування овочевого продовольчого ринку в Україні: стан і перспективи розвитку (огляд) / О. В. Захарчук та ін. Журнал "Агросвіт". 2025. № 11. С. 50—61. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.11.50> (дата звернення: 04.03.2026).

3. Яснолоб І. Організаційно-економічний механізм функціонування плодоовочевого ринку. Соціально-економічні проблеми і держава. 2013. № 1 (8). С. 327—336. URL: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13yiofpr.pdf>.

4. Шубравська О. В. Органічне сільське господарство в Україні Економіка і прогнозування https://eip.org.ua/docs/EP_17_2_116_uk.pdf розвитку.

5. Хуан, Б. (2025). Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку аграрних підприємств. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences, 344 (4), 579—585. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-482>

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України (2026). Вилучено з: <https://stat.gov.ua/uk>

7. Середні ціни на товари та послуги. Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/> (дата звернення: 26.03.2026).

8. Глобальна плодоовочева аналітика: українські експерти серед лідерів. EastFruit. 2024.

URL: <https://east-fruit.com/uk/plodoovochevyi-rynok/hlobalna-plodoovocheva-analytika-ukrayinski-eksperty-sered-lideriv/> (дата звернення: 01.04.2026).

9. Переробка ягід, фруктів та овочів дає Україні колосальну перевагу — президент УПОА о EastFruit. EastFruit. URL: <https://east-fruit.com/uk/aktualno-uk/pererobka-yahid-fruktiv-ta-ovochiv-daye-ukrayini-kolosalnu-perevahu-prezydent-upoa/> (дата звернення: 20.03.2026).

10. На Одещині інтенсивно розвиватимуть переробні плодово-овочеві підприємства завдяки меліорації. Південь сьогодні. URL: <https://yug.today/na-odeshchyni-intensyvno-rozvyvatymut-pererobni-plodovo-ovochevi-pidpryemstva-zavdiaky-melioratsii/> (дата звернення: 20.03.2026).

11. Переробка фруктів та ягід: проблеми та перспективи галузі. Ягідник. 2020. URL: <https://www.jagodnik.info/pererobka-fruktiv-ta-yagid-problemy-ta-perspektyvy-galuzi/> (дата звернення: 09.03.2026).

12. Урожайність овочів на 85% збільшать в Одеській області (Україна), завдяки відновленню систем зрошення о EastFruit. EastFruit. URL: <https://east-fruit.com/uk/novyny/urozhaynist-ovochiv-na-85-zbilshat-v-odeskiy-oblasti-ukrayina-zavdyaky-vidnovlennyu-system-zroshennya/> (дата звернення: 09.03.2026).

13. Стратегія розвитку Одеської області на 2021—2027 роки. Головна — Агенція регіонального розвитку Одеської області. URL: https://rdaod.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/strategy_recovery_and_development_odessa_region_2021-2027.pdf (дата звернення: 23.03.2026).

14. Черевко О. В., Франів І. А., Корпало І. Р. Інноваційно-інвестиційний розвиток плодово-ягідної галузі в регіонах України. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-55> (дата звернення: 20.03.2026).

References:

1. Marmul, L., Koval, S. and Romaniuk, I. (2016), "Organizational and economic principles of development and improvement of the fruit and vegetable market structure", Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu, vol. 7, pp. 93—96, available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cbf6b22-f3fa-406e-b8fe-37855e494e53/content> (Accessed 04 March 2026).

2. Zakharchuk, O. V. et al. (2025), "Formation of the vegetable food market in Ukraine: state and development prospects (review)", Ahrosvit,

vol. 11, pp. 50—61. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.11.50>

3. Yasnolob, I. (2013), "Organizational and economic mechanism of functioning of the fruit and vegetable market", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (8), pp. 327—336, available at: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13yiofpr.pdf> (Accessed 04 March 2026).

4. Shubravska, O. V. (2017), "Organic agriculture in Ukraine", *Ekonomika i prohnozuvannia*, available at: eip.org.ua (Accessed 04 March 2026).

5. Huang, B. (2025), "Investment support for innovative development of agricultural enterprises", *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, vol. 344 (4), pp. 579—585. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-82>

6. State Statistics Service of Ukraine (2026), available at: <https://stat.gov.ua/uk> (Accessed 05 April 2026).

7. Minfin (2026), "Average prices for goods and services. Rates, indices, tariffs", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/> (Accessed 26 March 2026).

8. EastFruit (2024), "Global fruit and vegetable analytics: Ukrainian experts among the leaders", available at: <https://east-fruit.com/uk/plodovo-ovochevyi-rynok/hlobalna-plodovocheva-analytyka-ukrayinski-eksperty-sered-lideriv/> (Accessed 01 April 2026).

9. EastFruit (2024), "Processing of berries, fruits and vegetables gives Ukraine a colossal advantage — President of UPOA", available at: <https://east-fruit.com/uk/aktualno-uk/pererobka-yahid-fruktiv-ta-ovochiv-daye-ukrayini-kolosalnu-perevahu-prezydent-upoa/> (Accessed 20 March 2026).

10. Pivden sohodni (2026), "Processing fruit and vegetable enterprises will be intensively developed in Odesa region thanks to land reclamation", available at: <https://yug.today/na-odeshchyni-intensyvno-rozvyvatymut-pererobni-plodovo-ovochevi-pidpriemstva-zavdiaky-melioratsii/> (Accessed 20 March 2026).

11. Yahidnyk (2020), "Fruit and berry processing: problems and prospects of the industry", available at: <https://www.jagodnik.info/pererobka-fruktiv-ta-yagid-problemy-ta-perspektyvy-galuzi/> (Accessed 09 March 2026).

12. EastFruit (2026), "Vegetable yields will increase by 85% in the Odesa region (Ukraine), thanks to the restoration of irrigation systems", available at: <https://east-fruit.com/uk/novyny/urozhaynist-ovochiv-na-85-zbilshat-v-odeskiy-oblasti-ukrayina-zavdyaky-vidnovlennyu-system-zroshennya/> (Accessed 09 March 2026).

13. Odesa Regional Development Agency. (2025), "Strategy for recovery and development of Odesa region 2021—2027", https://rdaod.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/strategy_recovery_and_development_odessa_region_2021-2027.pdf

14. Cherevko, O. V., Franiv, I. A. and Korpallo, I. R. (2021), "Innovation and investment development of the fruit and berry sector in the regions of Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 28. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-55>.

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.26

Прорецензовано / Revised: 17.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292